

(א) "ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת"

1. רמב"ן דברים פרשת כי תבא פרק כז פסוק כו

אשר לא יקים את דברי התורה הזאת - כאן כלל את כל התורה כולה, וקבלוה עליהם באלה ובשבועה, לשון רש"י.

¹ ולפי דעתי, כי הקבלה הזאת, שיודה במצות בלבו ויהיו בעיניו אמת ויאמין שהעושה אותן יהיה לו שכר וטובה והעובר עליהן יענש, ואם יכפור באחת מהן או תהיה בעיניו בטלה לעולם הנה הוא ארור. ⁽¹⁾ אבל אם עבר על אחת מהן, כגון שאכל החזיר והשקץ לתאותו או שלא עשה סוכה ולולב לעצלה, איננו בחרם הזה, כי לא אמר הכתוב אשר לא יעשה את דברי התורה הזאת, אלא אמר אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות, כטעם קיימו וקבלו היהודים (אסתר ט כז). והנה הוא חרם המורדים והכופרים.

ובירושלמי בסוטה (פ"ז ה"ד) ראיתי, אשר לא יקים, וכי יש תורה נופלת, רבי שמעון בן יקים אומר זה החזן, רבי שמעון בן חלפתא אומר זה בית דין של מטון, דמר רב יהודה ורב הונא בשם שמואל על הדבר הזה קרע יאשיהו ואמר עלי להקים, אמר רבי אסי בשם רבי תנחום בר חייה למד ולימד ושמר ועשה והיה ספק בידו להחזיק ולא החזיק הרי זה בכלל ארור. ² ידרשו בהקמה הזאת, בית המלך והנשיאות שבידם להקים את התורה ביד המבטלים אותה, ואפילו היה הוא צדיק גמור במעשיו והיה יכול להחזיק התורה ביד הרשעים המבטלים אותה הרי זו ארור, וזה קרוב לענין שפירשנו.

⁽³⁾ ואמרו על דרך אגדה, זה החזן, שאינו מקים ספרי התורה להעמידן כתקנן שלא יפלו. ³ ולי נראה, על החזן שאינו מקים ספר תורה על הצבור להראות פני כתיבתו לכל, כמו שמפורש במסכת סופרים (יד יד) שמגביהין אותו ומראה פני כתיבתו לעם העומדים לימינו ולשמאלו ומחזירו לפניו ולאחריו, שמצוה לכל אנשים והנשים לראות הכתוב ולכרוע ולומר וזאת התורה אשר שם משה וגו' (לעיל ד מד), וכן נוהגין.

(ב) מצב היהודים בגלות הזאת

2. רמב"ן דברים פרשת כי תבא פרק כח פסוק מב

... ודע כי התוכחות במארה ובמהומה ובמגירת ובדבר והעץ ופרי האדמה ושאר כל התוכחות הן כולם עד כלות אותך מעל האדמה אשר אתה בא שמה לרשתה (לעיל פסוק כא), אבל אחרי הגלות לא יקלל אותם רק לעבוד שם אלהים אחרים עץ ואבן (פסוק לו), אבל פעמים שיחזור להוכיחם בארץ, כאשר אמר יולך ה' אותך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבותיך ועבדת שם אלהים אחרים ...

... אבל אחרי היותנו בגלות בארצות אויבינו לא נתקללו מעשה ידינו ולא אלפינו ועשתרות צאננו ולא כרמינו וזיתינו ואשר נזרע בשדה, אבל אנחנו בארצות כשאר העמים יושבי הארץ היא, או בטוב מהם שרחמיו עלינו, כי ישיבתנו בגלות היא בהבטחה שאמר לנו (ויקרא כו מד) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפר בריתי אתם כי אני ה' אלקיהם. וכבר פירשתי בסדר אם בחקותי (שם שם טז) סוד הברית הזאת, וכי הוא על זמן גלותנו היום ביד החיה הרביעית. ואחר כן יבטיח בגאולה ממנו.

והנה הסתכלנו בענשי עבודה זרה והוזכרו בתורה במקומות רבים...

ובפעם הרביעית הזהיר ופירש ואמר והיה אם לא תשמע בקול ה' אלקיך לשמור לעשות את כל מצותיו וחקותיו וגו' (לעיל פסוק טו), וכל דברי הברית, והבטחה גדולה בסוף, והיה כי יבואו עליך כל הדברים האלה וגו' והשבות אל לבבך וגו', ושבת עד ה' אלקיך, ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך (להלן ל א-ג), וגמר הפרשה. וזאת אזהרה רמז לגלותינו זה ולגאולה השלימה שנגאל ממנו...